

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

ДОКТРИНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНОГО ТА АГРАРНОГО ПРАВА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
кваліфікація: доктор філософії з права
освітньо-наукова програма «ПРАВО»

Укладач: Бондар Олександр Григорович, доктор юридичних наук, професор

Погоджено з
Гарантом освітньої програми

Т.О. Коломоєць

Погоджено з
навчально-методичним відділом

Л.О. Нестеренко

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри цивільного права
Протокол № 1 від " 01 " вересня 2020 р.
Завідувач кафедри

Д.О. Єрмоленко

Ухвалено науково-методичною радою
юридичного факультету
Протокол № 1 від " 08 " вересня 2020 р.
Голова науково-методичної ради
юридичного факультету

І.В. Сна

2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 08 Право (шифр і назва)	Кількість кредитів – 6	Вибіркова (ВД 2)	
		Цикл дисциплін вибіркових компонентів ОНП	
Спеціальність 081 Право (шифр і назва)	Загальна кількість годин – 180	Семестр: 3	
		3 -й	3 -й
Кваліфікація: доктор філософії з права	Змістових модулів – 4	Лекції	
Освітньо-професійна програма «ПРАВО» (назва)		48 год.	48 год.
Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)	Кількість поточних контрольних заходів – 2	Самостійна робота	
		132 год.	132 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Доктринальні аспекти розвитку земельного та аграрного права» має на меті сформувані у здобувачів цілісне уявлення про генезу та сучасний стан вітчизняної та зарубіжної доктрини земельного та аграрного права, основні фундаментальні та прикладні дослідження, які формують зміст відповідної галузевих правових наук, актуальні проблеми розвитку окремих інститутів земельного та аграрного права і загальні тенденції подальшої розбудови організаційно-правового механізму регулювання земельних та аграрних правовідносин.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Доктринальні аспекти розвитку земельного та аграрного права» є:

- дати світоглядне поняття земельного та аграрного права, їх сенсу та призначення під кутом зору сутності та системи цінностей людського буття у контексті сучасного філософсько-правового розуміння суспільних процесів і явищ у сфері використання землі та інших природних ресурсів, забезпечення продовольчої безпеки на основі

вивчення методологічних, теоретичних, правових засад розвитку природи, економіки, суспільства у ЧЧІ сторіччі;

- засвоєння засад здійснення проєктної діяльності та оволодіння навичками здійснення нормопроектної діяльності та користування юридичною технікою розробки проєктів нормативно-правових актів у сфері земельного та аграрного права;
- глибоке засвоєння положень земельного та аграрного законодавства для вирішення завдань власного наукового правового дослідження;
- систематизувати, дослідити та оцінити відповідні правові джерела інформації (нормативно-правові акти, ненормативні правові акти, судову адміністративну практику, soft law та ін.).

Аналіз змісту навчального контенту з цього курсу сприятиме розвитку інтелектуальної самостійності здобувачів, набуття навичок soft skills та здатності розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Інтерактивний формат курсу спонукатиме до дебатів, полеміки, аргументованого відстоювання власної точки зору, орієнтований на розвиток критично важливих для фахівця у галузі правничих наук навичок ефективної усної й письмової комунікації. Сприятиме здатності до безперервного саморозвитку та самовдосконалення, генерування нових ідей та досягнення наукових цілей.

У результаті вивчення дисципліни «Доктринальні аспекти розвитку земельного та аграрного права» здобувач повинен набути таких **результатів** навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані освітньо-науковою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<p>1. Знання принципів та засад здійснення проєктної діяльності та вміння застосовувати різноманітні сучасні методи наукових досліджень у своїй науковій роботі і професійній діяльності.</p> <p>2. Уміти застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>3. Мати навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>4. Уміння збирати, аналізувати, систематизувати земельне та аграрне законодавство, виявляти прогалини, суперечності та інші його недоліки, формулювати власні пропозиції, спрямовані на їх подолання.</p>	<p>Спостереження за навчальною діяльністю здобувачів;</p> <p>Усне опитування;</p> <p>Письмовий контроль;</p> <p>Графічна перевірка;</p> <p>Практичний контроль</p> <p>Тестовий контроль;</p> <p>Робота в малих групах;</p>

<p>5. Уміння кваліфіковано відображати результати наукових правових досліджень у наукових публікаціях.</p> <p>6. Уміти аналізувати, контекстуалізувати та інтерпретувати правові доктрини та нормативно-правові джерела інформації.</p> <p>7. Уміти здійснювати нормопроектну діяльність, вдосконалювати доктринальні інтерпретації та розробки концепцій розвитку земельного та аграрного законодавства.</p> <p>8. Уміти досліджувати та оцінювати правові джерела інформації (нормативно-правові акти, ненормативні правові акти, судову адміністративну практику, рішення ЄСПЛ, soft law та ін.) в т.ч. за допомогою сучасних інформаційних технологій.</p>	<p>Проблемно-пошукове завдання;</p> <p>Завдання творчого характеру;</p> <p>Аналіз конкретних ситуацій;</p> <p>Ділові ігри;</p> <p>Моделювання;</p> <p>Аудіовізуальне навчання.</p>
--	--

Основні **міждисциплінарні зв'язки** вибіркова дисципліна (ВД 2) «Доктринальні аспекти розвитку земельного та аграрного права» має з такими обов'язковими та вибірковими компонентами освітньо-наукової програми: «Критичне мислення та філософське усвідомлення світу» (ОК 2), «Дослідницько-інноваційна діяльність» (ОК 4), «Сучасні концепції та доктрини розвитку публічного права» (ОК 10), «Методологічні традиції та перспективні тенденції розвитку приватного права» (ОК 11), «Антропологічні основи сучасних правових теорій» (ОК 12), «Адаптація вітчизняної правової системи до права ЄС» (ОК 13), «Організаційно-правові засади господарювання в аграрному секторі» (ВД 3), «Актуальні проблеми теорії природоресурсного права» (ВД 1), «Актуальні проблеми загальної теорії права» (ВД 2), «Правова глобалістика» (ВД 2), «Правова компаративістика» (ВД 2).

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Генеза, доктрина земельного права, доктрина права власності ті інших прав на землю.

Зміст

1. Становлення та розвиток доктрини земельного права України в ХХ-ХХІ ст.
2. Земельно-правова наука: методологія, теорія, перспективи розвитку.
3. Доктрина права власності та інших речових і зобов'язальних прав на землю.

Змістовий модуль 2. Правовий режим земель окремих категорій, проблеми охорони та відновлення земель.

Зміст

1. Актуальні проблеми правового режиму земель окремих категорій та підкатегорій.
2. Правові проблеми охорони та відновлення земель.

Змістовий модуль 3. Генеза та доктрина аграрного права, проблеми розвитку і кодифікації законодавства.

Зміст

1. Становлення та розвиток доктрини аграрного права України в ХХ-ХХІ ст.
2. Аграрно-правова наука: методологія, теорія, перспективи розвитку.
3. Теоретичні проблеми розвитку та кодифікації аграрного законодавства України.

Змістовий модуль 4. Аграрне право України в контексті євроінтеграції.

Зміст

1. Аграрне право України у контексті євроінтеграції: теоретичні та прикладні проблеми.
2. Правове та інституційне забезпечення публічного управління і контрольної-наглядової діяльності в АПК України.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього год.	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього год.	Лекційні заняття, год		Семінарські/Практичні/Лабораторні заняття, год				Теор. завня, к-ть балів	Практ. завня, к-ть балів	Усього балів
			о/дф.	з/ди ст ф.	о/д ф.	з/ди ст ф.	о/д ф.	з/ди ст ф.			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	12	12	12				33				
2	12	12	12				33				
3	12	12	12				33				
4	12	12	12				33				
Усього за змістові модулі	48	48	48				132		40	40	80
Підсумковий семестровий контроль залік/екзамен	0.5 (з год. підсум. заняття)								10	10	20
Загалом	180 год.								100 балів		

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дис т ф.
1	2	3	4
1	1. Становлення та розвиток доктрини земельного права України в ХХ-ХХІ ст.	4	
	2. Земельно-правова наука: методологія, теорія, перспективи розвитку.	4	
	3. Доктрина права власності та інших речових і зобов'язальних прав на землю.	4	
2	1. Актуальні проблеми правового режиму земель окремих категорій та підкатегорій.	6	
	2. Правові проблеми охорони та відновлення земель.	6	
3	1. Становлення та розвиток доктрини аграрного права України в ХХ-ХХІ ст.	4	
	2. Аграрно-правова наука: методологія, теорія, перспективи розвитку.	4	
	3. Теоретичні проблеми розвитку та кодифікації аграрного законодавства України.	4	
4	1. Аграрне право України у контексті євроінтеграції: теоретичні та прикладні проблеми.	6	
	2. Правове та інституційне забезпечення публічного управління і контрольної-наглядової діяльності в АПК України.	6	
Разом		48	

6. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання**	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Поточний контроль: Тестове завдання у межах лекцій 1-3	Аналіз помилок, колізій казусів, діагностика ситуацій	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10580	10
	Практичне завдання: Есе за проблематикою змістового модуля 1	Презентація та обговорення	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10580	5
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			20
2	Поточний контроль: Тестове завдання у межах лекцій 4-5	Коментування, оцінка або самооцінка дій учасників	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10580	10
	Практичне завдання:	Презентація та обговорення		5

	Есе за проблематикою змістового модуля 2		https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10580	
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			15
3	Поточний контроль: Тестове завдання у межах лекцій 6-8 Практичне завдання: Есе за проблематикою змістового модуля 3	Аналіз помилок, колізій казусів, діагностика ситуацій Презентація та обговорення	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10580 https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10580	10 5
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			15
4	Поточний контроль: Тестове завдання у межах лекцій 9-10 Практичне завдання: Есе за проблематикою змістового модуля 4	Коментування, оцінка або самооцінка дій учасників Презентація та обговорення	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10580 https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10580	10 5
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			15
5	Індивідуальне творче завдання чи груповий проєкт	Презентація та захист індивідуального творчого завдання чи групового проєкту	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10580	20
Усього за змістові модулі контр. заходів	8			80

7. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік / Екзамен	Теоретичне завдання Питання для підготовки з відповідного курсу	опрацювання питань з курсу	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10580	10

	Практичне завдання Діагностика ситуацій, аналіз казусів, колізій та помилوک	Стартапи: виклики та перспективи реалізації. Обговорення https://usf.com.ua/#usf-sc-3	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10580	10
Усього за підсумковий семестровий контроль				20

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Cursley J., Davys M. Land Law. New York : Palgrave Macmillan, 2011. 288 p.
2. Dixon M. Modern Land Law. 11th ed. New York : Routledge, 2018. 542 p.
3. Аграрне право: підруч. / В.М. Корнієнко, Г.С. Корнієнко, І.М. Кульчій, Т.В. Курман та ін.; за ред. А. М. Статівки. – Вид. 2-е, змін. Х.: Право, 2019. 416 с.
4. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні : колективна монографія / відп. ред. : Т. Є. Харитоновна, І. І. Каракаш. Одеса : ВД «Гельветика», 2018. 722 с.
5. Бондар О. Г. Аграрно-правові проблеми контрольно-наглядової діяльності у сільському господарстві України : монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2014. 455 с.
6. Бондар О. Г. Правове та інституційне забезпечення контрольно-наглядової діяльності в агропромисловому комплексі України. *Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсових відносин в Україні* : колективна монографія / відп. ред. : Т. Є. Харитоновна, І. І. Каракаш. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 337–357.
7. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 16. Земельне та аграрне право / редкол.: М.В. Шульга (гол.), В.В. Носік, П.Ф. Кулинич (заст. гол.) та ін. Х.: Право, 2019. 696 с.
8. Земельне право: підручник / М. В. Шульга, Н. О. Багай, В. І. Гордєєв та ін.; за ред. М. В. Шульги. Харків : Право, 2014. 520 с.
9. Земельне право України : учебник / В. І. Семчик, П. Ф. Кулинич, М. В. Шульга. К. : Вид. Дім "Ін Юре", 2008. 600 с.
10. Каракаш, І. І. Земельне право України : навч. посібник; за ред. І. І. Каракаша і Т. Є. Харитоновної; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". [Вид. 2-ге, перероб. і допов.]. Одеса : Юридична література, 2017. 585 с.
11. Правова доктрина України : у 5 т. Т. 4 : Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Харків : Право, 2013. 848 с.
12. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. Т. 4 : Методологічні засади розвитку екологічного, земельного, аграрного та господарського права / за ред. Ю. С. Шемшученка. Харків : Право, 2008. 480 с.

13. Правове регулювання екологічних, аграрних та земельних відносин в Україні: сучасний стан і напрями вдосконалення : монографія / за ред. А. П. Гетьмана та В. Ю. Уркевича. Х. : Право, 2012. 448 с.

Додаткова література:

1. Bondar, Oleksandr. Public administration in the field of land use and protection and state land policy in Ukraine: problems of correlation. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Volume 4. Issue 3. P. 22–27.

2. Fedchyshyn, Dmytro, Ignatenko, Iryna, Bondar, Oleksandr. Protecting the rights of foreigners to investment-attractive land plots in Ukraine. *Juridical Tribune – Tribuna Juridica*. 2019. Volume 9. Issue 2. P. 317–329.

3. Fedchyshyn, Dmytro, Ignatenko, Iryna, Bondar, Oleksandr. Legal issues of development of organic farming in Ukraine. *Juridical Tribune – Tribuna Juridica*. 2019. Volume 9. Special Issue. P. 15–28.

4. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні: кол. моногр. / відп. ред. Т. Є. Харитонова, І. І. Каракаш. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2018. 722 с.

5. Багай Н.О. Теоретичні проблеми розвитку аграрного законодавства України : монографія. Івано-Франківськ : Супрун В.П., 2020. 305 с.

6. Бондар О. Г. Правове та інституційне забезпечення публічного управління у сфері органічного сільського господарства в Україні. *Органічне сільськогосподарське виробництво в Україні: правові засади ведення* : колективна монографія / за ред. М. В. Шульги. Харків : Юрайт, 2020. С. 75–89.

7. Бондар О. Г. Поняття контрольно-наглядової діяльності як основа дослідження контрольно-наглядової діяльності у сільському господарстві. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 1. С. 251–255.

8. Бондар О. Місце контрольно-наглядової діяльності у сільському господарстві в предметі аграрного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 8. С. 41–44.

9. Бондар О. Інститут контрольно-наглядової діяльності у сільському господарстві: теоретико-правовий аналіз. *Право України*. 2014. № 8. С. 234–241.

10. Бондар О. Публічне управління у сфері використання та охорони земель в Україні: актуальні проблеми правового та інституційного забезпечення. *Право України*. 2020. № 5. С. 43–62.

11. Бондар О. Г., Федчишин Д. В. Земельне право України (Особлива частина) : навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Правознавство». Запоріжжя : ЗНУ, 2018. 44 с.

12. Бондар О. Г., Федчишин Д. В. Земельне право України (Загальна частина) : навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Правознавство». Запоріжжя : ЗНУ, 2019. 62 с.

13. Гавриш Н.С. Правова охорона ґрунтів в Україні: монографія. Одеса, 2008. 228 с.

14. Державна аграрна політика України: проблеми правового забезпечення: моногр. / за ред. В. Ю. Уркевича та М. В. Шульги. К. : Видавець 24 О. М. Ешке, 2014. 260 с.
15. Духневич А. В. Правові проблеми реалізації Угоди про сільське господарство СОТ в Україні : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 400 с.
16. Каракаш І. І. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси: монографія. Одеса: Юрид. літ., 2017. 436 с.
17. Коваленко Т. О. Правове регулювання господарської діяльності в агропромисловому комплексі України : навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2015. 296 с.
18. Кулинич П.Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: Монографія. К.: Логос, 2011. 688 с.
19. Курман Т.В. Сталий розвиток сільськогосподарського виробництва: проблеми правового забезпечення: моногр. Харків: Юрайт, 2018. 376 с.
20. Мірошниченко, А. М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні: монографія. К. : Алерта: КНТ: ЦУЛ, 2009. 268 с.
21. Мунтян В.Л. Правова охорона природи УРСР. К.: Вища школа, 1982.
22. Науково-практичний коментар Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» / за ред. А. М. Статівки. Х.: Юрайт, 2013. 432 с.
23. Носік В. В. Право власності на землю Українського народу: монографія. К.:Юрінком Інтер, 2006. 544 с.
24. Органічне сільськогосподарське виробництво в Україні: правові засади ведення: моногр. / за заг. ред. М.В. Шульги. Х.: Юрайт, 2020. 308 с.
25. Полюхович Л. І. Правове забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації в Україні у контексті вимог СОТ: Монографія / Л. І. Полюхович. К: Видавець О.М.Ешке, 2014. 208 с.
26. Правове регулювання виробництва сільськогосподарської продукції: навч. посіб. / за ред. д.ю.н., проф. А. М. Статівки. Х.: Юрайт, 2015. 288 с.
27. Проблеми правового забезпечення сталого розвитку сільських територій в Україні: монографія / за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. Х. : Право, 2016. 360 с.
28. Сидор В. Д. Земельне законодавство України: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія. Київ: Юрид. думка, 2011. 312 с.
29. Харитоновна Т. Є. Здійснення прав на чужі земельні ділянки в Україні: проблеми теорії та практики : монографія. Одеса: Юридична література, 2016. 424 с.
30. Шульга М.В. Фермерське господарство: правові засади створення, функціонування та припинення: навч.-практ. посіб. / М.В. Шульга, В.П. Жушман, П.Ф. Кулинич, В.Ю. Уркевич. Х.: Одиссей, 2004. 424 с.
31. Шульга М.В. Актуальные правовые проблемы земельных отношений в современных условиях. Харьков: Фирма «Консум», 1998. 224 с.

Інформаційні ресурси:

1. <http://portal.rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України.

2. <https://www.president.gov.ua> – Офіційне інтернет-представництво Президента України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Офіційний портал Кабінету Міністрів України.
4. <http://land.gov.ua> – Офіційний сайт Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру.
5. <http://www.dzk.gov.ua> – Сайт Центру державного земельного кадастру.
6. <http://www.zemres.com> – Сайт землевпорядників України.
7. <http://www.pravoua.com.ua> – Офіційний сайт журналу «Право України».
8. <http://www.yurpractika.com> – Сайт газети «Юридическая практика».
9. <http://lib.rada.gov.ua> – Сайт бібліотеки Верховної Ради України.
10. <http://www.nbu.gov.ua> – Сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.
11. <http://amm.org.ua> – Сайт доктора юридичних наук Мірошниченка Анатолія Миколайовича.
12. <http://farmer.co.ua/> – Асоціація фермерів та приватних землевласників України.